

TÜRK HUKUKUNDA SAKİN ŞEHİR KRİTERLERİNİ DESTEKLEYEN MALİ DÜZENLEMELER*

FINANCIAL ADJUSTMENTS SUPPORTING SLOW CITY CRITERIA IN TURKISH LAW

Araştırma Makalesi
Research Paper

Elif ACUNER**
Serkan ACUNER***

Öz:

Devletler sahip olduğu yükümlülükler gereği kamusal bazen de özel ihtiyaçları karşılar nitelikte mal ve hizmetlerin üretimi için farklı mali araçları kullanmakta ve bu sayede ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlamaktadır. Sakin şehir hareketininse; ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda sürdürülebilir sistemlere ait dinamiklerin oluşturulması, korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesinde alternatif bir kalkınma modeli olduğu kabul edilmektedir. Hareket; temel amaçlarına ulaşmada tüzüğünde kabul ettiği kriterleri aracı olarak belirlemiştir. Türkiye’de bir dizi hukuki düzenlemeyle, hali hazırda sakin şehir kriterlerinin gerçekleştirilmesinde (teşvik ve vergi bağışıklığı gibi) kolaylıklar sağlamaktadır. Bu çalışma ile sakin şehir hareketine ait kriterlerden hangilerinin devletçe, mali ya da yine yüklediği mali ödevlerin karşılığı olarak sunduğu kamu hizmetleriyle, ne şekilde desteklendiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kanun hükümlerinin lafzi yöntemle yorumlanması ve sistematik literatür taraması yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada; üç ana kritere ait sekiz alt kriterin devletçe desteklendiği ve ağı dâhil olmuş yahut aday yerleşim yerlerinin dosyalarında bu destekleri belirtmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sakin Şehir, Mali Destek, Teşvik, Vergi Bağışıklığı.

Abstract:

As a result of the proprietary liability, states make use of varied financial intermediaries in order for the production of goods and services that meet public or private needs, and by this means, contribute to economic and social development. Slow city movement is acknowledged as an alternative development model in establishing, conserving, improving and sustaining the dynamics of the sustainable systems in economic, social and environmental sense. The movement has identified its criteria, which are accepted in its legislation, as intermediary in order to achieve its fundamental objectives. In Turkey, a range of legal arrangements provide convenience for the realization of the current slow city criteria (such as incentive and tax exemption). In this regard, the current study aims to identify which of the criteria of slow city movement are supported by the state financially or through public services in acknowledgement of the financial liability, and how this support is realized. The study, which employed the grammatical interpretation of the provisions of law and systematic literature review, identified that a total of eight sub-criteria of three main criteria were supported by the state. Regarding this, candidate sites need to specify the support they receive on their files.

Keywords: Slow City (Cittaslow), Financial Support, Incentive, Tax Exemption.

* Makale Geliş Tarihi: 09.07.2018

Makale Kabul Tarihi: 01.11.2018

** Dr. Öğr. Üyesi, Sorumlu Yazar (Corresponding Author), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ardeşen Turizm Fakültesi, elif.acuner@erdogan.edu.tr, orcid.org/0000-0002-7769-8705

*** Öğr. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ardeşen Meslek Yüksekokulu, serkan.acuner@erdogan.edu.tr, orcid.org/0000-0003-3567-4534

GİRİŞ

Sakin şehir hareketi geniş çevreci kriterleri ile yerel ve özgün kültürü koruması yanında sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya destek veren felsefesiyle küçük yerleşim birimlerine fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca destinasyonlara uluslararası marka değeri olan sürdürülebilir yeni bir yaşam modeli önermektedir.

Yerleşim birimlerinde sakin şehir hareketinin temel felsefesinin uygulanabilmesi ancak yerel halkın katılımının sağlanması ile gerçekleşebilir. Çünkü küresel iletişim gücünün etkisiyle; farklı ihtiyaçlara ve beklentilere sahip olan ve yerli halkı kapsamayan bir sistemin sosyal ya da ekonomik açıdan sürdürülebilir olduğu söylenemez. Bu nedenle sakin şehir hareketi; özgün değerlerin temele alınarak, yaşam kalitesinin, sosyal, kültürel, çevresel değerlerin ve refah düzeyinin artırılması yoluyla sürdürülmesini (yahut geliştirilmesini) hedefleyen yerel halk merkezli bir yaklaşımdır. Hareket, yerleşim birimlerinin kaynak ve fırsatları ile sosyal, ekonomik ve ekolojik çevrenin uyumlaştırıldığı bir sistemdir. Bu bağlamda yerleşim yerlerinde; ekolojik çevrenin üstündeki tahribat ve baskıların azaltıldığı, ekonomik açıdan yerel halk için fırsatların artırıldığı ve sosyal temele dayandırılmış politikalar ile içselleştirilmiş, yerelleştirilmiş ve özgün olan şehirlerin kurulması amaçlanmaktadır. Tüm bu amaçlara erişmek adına sakin şehir adaylarına bazı kriterler getirilmiştir. Ancak bu kriterlerin sağlanması tek başına yerel idarelere bırakılamayacak kadar maliyetli ve organizasyonel iş yükü gerektiren nitelikte olduğu söylenebilir. Kaldı ki; hem sakin şehir hareketinin hem de kamu yönetiminin, idari anlamda, benzer hedeflere sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle kriterlerin kamu kesimince (devletçe) desteklenmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışmanın amacı; sürdürülebilirlik felsefesi üzerine kurulan sakin şehir ağına ait kriterlerin gerçekleştirilmesinde kolaylık sağlayan hukuki düzenlemelerin tespit edilmesi ve açıklanmasıdır.

Çalışma; sistematik literatür taraması yöntemi yanında, kanun hükümlerinin lafzi yöntemle yorumlanması yoluyla hazırlanmıştır. Konu; sakin şehir kriterlerinin sağlanması adına vergi bağışıklığı öngören Gelir Vergisi Kanunu başta olmak üzere, ilişkili diğer kanunlar yanında tebliğ düzeyindeki hukuki düzenlemeler ele alınarak açıklanmış ve bu düzenlemeler ile sakin şehir kriterleri ilişkilendirilmiştir.

Sakin şehir kriterlerinden “Çevre Politikaları” başlığı altında yer alan “Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi” ve “Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi” kriterleri ile “Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması” ve “Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması” kriterleri ele alınmıştır. “Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi” ve “Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi” kriterlerine ilişkin olarak Gelir Vergisi Kanunu md. 9/1-(9) ile yürürlüğe giren “İhtiyaç Fazlası Elektrik Enerjisinin Satışında Esnaf Muaflığı” düzenlemesi sakin şehir kriterleri ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde “Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması” ve “Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması” kriterlerinin sağlanması yolundaki devlet teşviklerinin ne olduğu; Belediye Ka-

nunu md. 14/1-(a) ve Çevre Kanunu md. 11 esas alınmak suretiyle açıklığa kavuşturulmuş ve sakin şehir kriterlerini destekleyen yönler ifade edilmiştir. Ayrıca “*Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar*” başlığı altında yer alan “*Geleneksel İş Tekniklerinin ve Zanaatların Değerinin Arttırılması*” ile “*El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretiminin Korunması*” kriterleri yine GVK md. 9/8’de yer alan esnaf muafiyetine yönelik düzenlemeler çerçevesinde ele alınmış ve sağlanan vergi bağışıklığının kapsamı açıklanarak, her yönüyle kriterlerin devletçe ne şekilde desteklendiği yahut teşvik edildiği irdelenmiştir. Diğer taraftan “*Sosyal Uyum*” ana kriteri başlığı altında yer alan “*Genç Neslin İstihdam Edilmesi*” ve “*Çocuk Bakımının Desteklenmesi*” kriterlerinin vergi hukuku yönünden ne yönde desteklendiği açıklığa kavuşturulmuştur. Genç neslin istidam edilmesine yönelik vergi bağışıklığı, gençleri girişimci olmaya yönlendiren “*Genç Girişimci Kazanç İstisnası*” adıyla da bilinen, GVK Mükerrer md. 20’de yer alan düzenlemedir. Bu vergi bağışıklığına ilave olarak genç girişimciye sağlanan prim desteği Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu md. 81/1-(k) kapsamında açıklanmıştır. Son olarak bu çalışmada, GVK md 32, md. 20 ve md. 23/1-(16) ile yürürlükte olan sırasıyla “*Asgari Geçim İndirimi*”, “*İşveren veya Girişimciye Kreş ve Gündüz Bakımevi Kazanç İstisnası*”, “*Kadın Çalışana Kreş ve Gündüz Bakımevi Desteği*” adı altındaki müesseselerin “*Çocuk Bakımının Desteklenmesi*” kriteri ile ilişkisine değinilmiştir.

1. SAKİN ŞEHİR AĞI VE TÜRKİYE’DE SAKİN ŞEHİRLER

Sakin şehir (Cittaslow), 1999 yılında İtalya’da; Greve in Chanti, Bra, Orvieto ve Positano belediye başkanlarının, slow food hareketinin ilkelerini kentsel yaşama uygulama hedefiyle başlayan uluslararası kentler birliğidir. Sakin şehir, çağımızın gereksinimi hız ve küreselleşmenin dayattığı aynışmaya çözüm olabileceği ihtimali ile toplumsal hayata değinen ve benzerleri arasında en fazla dikkati çeken hareket olarak karşımıza çıkmaktadır (Özmen vd., 2017:42). Temelini slow food hareketi oluşturmasına rağmen sakin şehir; yerel üretim, yiyecek kalitesi ve çevresel sürdürülebilirliğe ek olarak özgün kültürü koruma, kentsel yaşam kalitesini arttırma ve sürdürülebilir kentsel ekonomileri destekleme gibi çok daha geniş bir içeriğe sahiptir (Pink, 2009:453). Sakin şehir felsefesi sadece yerel kültürü korumakla kalmaz aynı zamanda yerel ölçekte oluşturduğu fırsatlarla ekonomik fayda sağlamaya yardımcı olur ve böylelikle bölgeler arası kalkınma dengesinin kurulmasına da destek verir (Karabağ vd., 2012:74).

Sakin şehir hareketi, yerli halk ve ziyaretçiler için yaşam kalitesini yükseltme hedefini; ağa dâhil olan yerleşim yerleri arasında fikir, deneyim ve bilgi paylaşımı ile gerçekleştirmeyi prensip edinmiştir (Miele, 2008:136). Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization – WHO) yaşam kalitesini “...Bireyler, yaşamdaki konumlarını; hedefleri, beklentileri, standartları ve kaygularına göre ve içinde yaşadıkları değer sistemleri ve kültür bağlamında algılarlar. Bu, kişilerin fiziksel sağlıklarından, psikolojik durumlarından, bağımsızlık düzeylerinden, sosyal ilişkilerden ve çevrelerinin belirgin özellikleriyle ilişkilerinden karmaşık bir şekilde etkilenen oldukça geniş kapsamlı bir kavram...” olarak tanımlamaktadır (WHO,

1997:1). Tanımdan yola çıkarak sakin şehirlerin kriterleri aracılığı ile taahhüt edilen sistemin yaşam kalitesini yükselteceği sonucuna ulaşılabilmektedir. Sakin şehirler; kendi öz değerlerini koruyan ve geliştiren ve şehir sakinlerinin geleneksel yaşam ritminde, keyifli bir yaşam tarzı sürdürmelerini amaçlayan şehirlerdir (Knox, 2005:7). Bu bağlamda şehir sakinleri; trafik, gürültü, görüntü ve ışık kirliliğinden uzak, sosyal anlamda kaynaşmış, özellikle yerel yönetimlerin desteği ile daha temiz enerji kullanan, temiz gıdalar tüketen, geleneksel el sanatlarının, yöresel ürünlerin korunarak ve geliştirilerek bölgesel ekonomik kalkınmaya olanak sağladığı daha yaşanabilir şehir fırsatlarına sahip olabilmektedirler.

Sakin şehir üyelerinden beklenen kriterler aracılığı ile bir standart oluşturmak yerine, üyelik kriterlerini yerine getirmek için yerel yollar bulunmaktadır (Carp, 2012:133). Bu durum sakin şehir manifestosunda (bkz: Acuner, 2015a: 30-32), yerel yönetimlerin çabasına vurgu yapılarak; “...*dışarıdan görülebilir olup, ancak kendi içinde yaşadığı kimliği keşfedip ve onun benzersizliğini fark ederek paylaşmak...*” (Cittaslow International, 2018) şeklinde izah edilmiştir.

Türkiye’de sakin şehir ağı Seferihisar kentinin öncülüğünde önemli derece mesafe kat etmiştir. Seferihisar ile 2009 yılında başlayan ve genişleyen süreçte, günümüzde, 15 yerleşim yeri ağı dâhil olmuştur. Bu şehirlerin coğrafik konumları, 2017 yılına göre nüfusları ve ağı üyelik tarihleri aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’de Sakin Şehirlere İlişkin Veriler

Sakin Şehir	Bölge	İl	Nüfus (2017)	Üyelik Tarihi
Seferihisar	Ege	İzmir	40.785	28.11.2009
Akyaka	Akdeniz	Muğla	24.419	29.06.2011
Yenipazar	Ege	Aydın	12.596	29.06.2011
Gökçeada	Marmara	Çanakkale	8.769	29.06.2011
Taraklı	Marmara	Sakarya	6.849	29.06.2011
Vize	Marmara	Kırklareli	27.358	02.06.2012
Perşembe	Karadeniz	Ordu	30.812	23.10.2012
Yalvaç	Akdeniz	Isparta	46.823	23.10.2012
Halfeti	Güney Doğu Anadolu	Şanlıurfa	38.592	13.04.2013
Şavşat	Karadeniz	Artvin	16.471	23.06.2015
Eğridir	Akdeniz	Isparta	32.503	05.02.2017
Göynük	Karadeniz	Bolu	15.184	05.02.2017
Uzundere	Doğu Anadolu	Erzurum	7.598	19.03.2016
Gerze	Karadeniz	Sinop	23.661	05.02.2017
Mudurnu	Karadeniz	Bolu	19.066	05.03.2018

2. SAKİN ŞEHİR KRİTERLERİ

Nüfusu 50.000'in altında olan yerleşim birimleri sakın şehir ağına gönüllülük esası ile dâhil olabilirler. Daha yaşanabilir şehirler oluşturma amacıyla olan hareket, bu amacını sertifikaya sahip olmak isteyen yerleşim yerleri için belirlenen kriterler sayesinde sağlamayı öngörmektedir. Sakin şehirler için; çevre politikaları, alt yapı politikaları, kentsel yaşam kalitesi politikaları, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkârlara dair politikalar, misafirperverlik, farkındalık ve eğitim için planlar, sosyal uyum ve ortaklıklar ana başlıkları altında yedi farklı kriter boyutu öngörülmüştür. Her bir kriter boyutunun kendi içerisindeki alt başlıklarıyla toplamda kriter sayısı yetmiş iki olarak tespit edilmiştir. Kriterlerin ana başlıkları göz önünde bulundurulduğunda nihai hedef yerli halk ve ziyaretçiler için daha iyi bir yaşamın sağlanmasıdır.

Bir şehrin iyi yaşam kalitesine sahip olması çevresel kalite ve sürdürülebilirlikle doğrudan ilişkilidir. Diğer ilişkili unsurlar alternatif ulaşım sistemleri ve yayaların rahat etmesine yönelik kentsel tasarımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca şehir sakinleri ve ziyaretçileri için bütünsel olarak şehrin daha yaşanabilir bir forma ulaştırılmasında, odaklanmış alternatif çözümler oldukça başarılı sonuçlar ortaya koymaktadır. Yerel kültür öğelerinin korunması ve geliştirilmesi hem sosyal hem de ekonomik anlamda şehre değer katmaktadır. Şehrin tüm paydaşlarının ihtiyaçlarının karşılanması üzerine yürütülecek faaliyetler sosyal uyumu sağlamaya destek olacaktır. Son olarak şehir sakinleri ve ziyaretçilerinin kriterler konusunda daha dinamik tutulması için, sakın şehir hareketi ve temelinde yatan slow food gibi diğer yavaş hareketlerin farkındalığını oluşturmak ve arttırmak önem arz etmektedir. Yukarıda sayılan tüm hususlar sakın şehir hareketinin yedi ana kriterinde detaylı olarak ele alınmıştır.

Kriterlerden bazıları mutlaka sağlanması gereken zorunlu kriterler ve geleceğe yönelik taahhütlerin benimsendiği perspektif kriterler şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Çalışmanın devamında devlet desteği bağlamında incelenecek olan “*El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretimini Korunması*” ve “*Çalışma Tekniklerinin ve El Sanatlarının Değerinin Arttırılması*” kriterleri zorunlu birer kriter olarak belirlenmişken; “*Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi*”, “*Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi*”, “*Genç Neslin İstihdam Edilmesi*” ve “*Çocuk Bakımının Desteklenmesi*” kriteri için zorunlu ya da perspektif belirlemesi mevcut değildir. Katı atık ve atık sulara yönelik iki kriter: “*Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması*” ve “*Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması*” kriterleri zorunlu kriterler arasında yer alır. Ayrıca ulusal ağlar kendi ülkelerinin dinamikleri doğrultusunda herhangi bir ana başlığın puan değerinin %20'sini geçemeyecek şekilde yeni kriterler belirleme yetkisine sahip olduğu unutulmamalıdır.

3. SAKİN ŞEHİR KRİTERLERİNE DEVLET DESTEĞİ

3.1. Teşvikler

3.1.1. Geleneksel İş Tekniklerinin ve Zanaatların Değerinin Arttırılması ile El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretimini Korunması Kriterleri

“*Tarımsal, Turistik, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar*” başlığı altında yer alan iki kriter destinasyonların sanatsal ve kültürel dokusunun korunmasını hedef alan önemli birer gereklilik görünümündedir. Çünkü destinasyonların kültürel, sanatsal ve geleneksel dokuları onları diğer destinasyonlardan ayıran ve farklılaştıran önemli etkenlerden birisidir. Bununla birlikte bu etken ziyaretçilerin hafızalarında iz bırakan bir bileşendir. Bu kriterlerden ilki; “*El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretimini Korunması*”, diğeri ise “*Çalışma Tekniklerinin ve El Sanatlarının Değerinin Arttırılmasıdır*”.

Turizm, bölgesel kalkınmada itici bir güç konumundadır ve destinasyonun sahip olduğu imaj turist davranışlarını etkilemektedir. Destinasyonların doğru tanıtımı, destinasyonları diğer destinasyonlardan ayırt edici özelliklerinin net olarak ortaya konularak, bu özelliklerle hedef kitlenin zihninde olumlu konumlandırılmalarıyla sağlanmaktadır (Echtner ve Ritchie, 2003:38). Hedef kitlenin zihninde gerçekleştirilecek doğru konumlandırma ise destinasyonun ayırt edici ve çekici özelliklerinin doğru tespit edilmesi ve doğru yönetilmesiyle olacaktır (Echtner ve Ritchie, 2003:38). Buradan destinasyon imajı kavramına ulaşılır. Destinasyon imajı, destinasyonu ziyaret eden kişilerin destinasyonu algılama şekline, seyahat kararlarına ve seyahat davranışlarına olan etkisinden dolayı uluslararası ölçüde önemli olduğu kabul edilmektedir (Gallarza vd., 2002:56). Teorik bakış açısı bilişsel algının duyuşsal algının öncüsü olduğunu kabul etmektedir ve bu iki faktör bileşik ya da bütün olarak markaya ya da ürüne olan tutumu etkilemektedir (Beerli ve Martín, 2004:658). Destinasyon ziyaretçilerinin destinasyon ile ilgili sahip oldukları imaj, destinasyon ziyareti sırasındaki algılarını etkilemekte ve bu iki faktör de destinasyona olan tutumu belirlemektedir. Daha açık bir ifadeyle destinasyonun sahip olduğu imaj güçlü ise, turistler üzerinde yarattığı olumlu tutum sayesinde bir yandan destinasyona akışı sağlanan turist harcamaları artarken diğer yandan turizm aracılığıyla bölgesel kalkınmaya katkı sağlanmış olur.

Tüm bu belirlemelerden yola çıkılarak yukarıda adı geçen iki kriterin sakin şehir felsefesinin ön planda tuttuğu ve gerçekleşmesini arzu ettiği kriterler olduğu kabul edilebilir. Ayrıca her iki kriterin sakin şehrin destinasyon imajını arttıran (yani destinasyonun diğerlerinden ayırt edilmesine ve onun çekiciliğinin artmasına neden olan) unsurlar olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sakin şehirlerin yahut sakin şehir olmaya aday yerleşim yerlerinde sürdürülen bu faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Böylelikle sakin şehirler ya da aday olan şehirler, destekler yahut teşvikler yoluyla iki kriteri daha yerine getirmiş olacaklardır. Bilinmesinde fayda bulunan husus ise; hali hazırda bu kriterlerin sağlanması adına devlet tarafından sağlanan vergi bağışlıklarının var olduğudur. Bu teşvikler, aday kentler için dosyalarında belirtilmesi gereken önemli bir husustur. Bu başlıkta belirtilen teşvikin/bağışıklığın adı “*esnaf muafiyeti*”dir.

Esnaf, Türk hukuk âleminde bir birine benzer düzenlemeler ile tanımlanmış (Türk Ticaret Kanunu, md. 15 ve Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu, md. 3/a) ve bu tanımlarda; ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, sermayeden ziyade bedeni çalışmaya dayanan, ticaret yahut sanat kuruluşuna kayıtlı olan, tacir olmanın gerektirdiği mal alım ve satım hacmine ulaşmayan, gelirleriyle kendi ve hane halkının geçimini ancak sağlayan ticaret ve sanat erbabı oldukları kabul edilmiştir. Doğal olarak kendi geçimini ancak sağlayan esnafın vergi bağımsızlıkları ile korunması sosyal devlet ilkesinin de gereğidir (Biniş, 2015: 56). Diğer taraftan devletin, vergi muafiyet ve istisnaları ile örneğin sakin şehir hareketi gibi bazı oluşumları yahut faaliyetleri özendirmek ya da desteklemek istemesinin; siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sebeplerden doğduğunu söylemek mümkündür (Acuner ve Acuner, 2014: 170; Rakıcı, 2004: 115).

Bu noktada esnaf statüsünde olanların gelir kaynaklarından elde ettikleri kazanç ve iratların vergi dışı bırakılması esnaf muafiyeti olarak adlandırılır (Şenyüz vd., 2008: 75). Esnaf muafiyeti Gelir Vergisi Kanunu (GVK) md. 9'da düzenlenmiş, kapsamı geniş bir maddedir. GVK md. 9'a göre; ticaret ve sanat erbabı olanlardan, mezkûr maddenin 1'inci fıkrasında 10 bent halinde sıralanan ticari ve serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen gelirler vergiden muaf¹ kabul edilmiştir.

GVK md. 9/1'e, 2012 yılında eklenen 8'inci bent; destinasyonların kültürel, sanatsal ve geleneksel dokularını yakından ilgilendiren düzenlemelerden biridir. GVK'nin mezkûr maddesine ilave olarak ayrıntılı açıklamalara ise 283 Seri No.lu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nde yer verilmiştir (detaylı bilgiye ulaşmak için bkz: Acuner, 2015b; Acuner ve Acuner, 2014).

Mezkûr bende göre; basit usule tabi olmanın genel şartlarını² taşıyanlardan; el dokuma işleri, bakır işlemciliği, çini ve çömlek yapımı, sedef kakma ve ahşap oyma işleri, kaşıkcılık, bastonculuk, semercilik, yazmacılık, yorgancılık, keçecilik, lüle ve oltu taşı işçiliği, çarıkçılık, yemenicilik, oyacılık ve bunlar gibi geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında faaliyette bulunup sadece kendi ürettikleri ürünleri satanların elde ettikleri gelirler vergiden muaf kabul edilmiştir. Yani bu tür gelirler vergilendirilmemektedir. Bu düzenlemede; geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kolları tek tek sayılmış ama sınırlandırılmamıştır. Hükmün içinde yer alan "...ve bunlar gibi..." ibaresi ile kaybolmaya yüz tutan diğer meslek kollarının da bu muafiyetten yararlanabileceği yasalasmıştır. Türkiye'nin toplumsal dokusu dikkate alındığında pek çok bölge ya da yöredeki farklılıklar dikkate alınarak, kaybolmaya yüz tutan meslek kolları veya faaliyetleri muafiyet kapsamına alınmıştır.

¹ Vergi muafiyeti, vergilendirilmesi gereken bir kişinin kısmen ya da tamamen geçici ya da sürekli olarak vergi dışı bırakılmasıdır (Pehlivan, 2017: 69). Vergi istisnası ise; vergilendirilmesi gereken bir konunun kısmen ya da tamamen geçici ya da sürekli olarak vergi dışı bırakılmasıdır (Pehlivan, 2017: 69).

² GVK, md. 47: 1. Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak (...), 2. İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralınmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamı büyükşehir belediye sınırları içinde ... (2018 yılı için 7.400 TL'yi), diğer yerlerde ... (2018 yılı için 4.900 TL'yi) aşmamak, 3. Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak.

Esnaf muafiyetinden yararlanmak adına mükelleflere bazı şartlar öngörülmüştür. Bunlar iki başlık altında mezkûr maddenin değişik üçüncü fıkrasında sıralanmıştır (Kızılot ve Taş, 2011: 216). Fıkraya göre; muafiyetten yararlanacak olan geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında faaliyette bulunan zanaatkâr ya da sanat erbabının;

- Ticarî, ziraî veya meslekî kazancı dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tâbi olmaması,
- Kaybolmaya yüz tutan meslek kollarındaki faaliyetlerini gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde yapmamasıdır.

Bu iki şarta ek olarak devam eden fıkroda esnaf odasına kaydolmak, belediyeden “*Esnaf Muafılığı Belgesi*” almak gibi şartların da muaflık talep edecek esnaf tarafından yerine getirilmesi beklenmektedir.

Görülebileceği üzere sakin şehir kriterlerinin sağlanması adına Türkiye’de, aslında çokta bilinmeyen, bir vergi muafiyeti önem arz etmektedir. Türkiye’de 15 yerleşim yerinin sakin şehir ilan edildiği düşünüldüğünde: Çanakkale Gökçeada’da minyatür hediyelik eşya yapımı, Isparta Eğirdir’de el dokuma halı imalatı, Şanlıurfa Halfeti’de kazazlık, Bolu Göynük’te tokalı örtme, Sakarya Taraklı’da tarakçılık, bastonculuk, kaşıkçılık, maket ev ve benzerleri gibi pek çok kültürel, geleneksel, sanatsal iş ve tekniklerin korunması, faaliyet alanı bulması ve bu alanlarda üretime geçilerek gelenek ve göreneklerin yaşatılması bu teşvikle mümkün hale gelmiştir. Sakin şehirlerin ve aday şehirlerin hali hazırda dosyalarına iki kriterin sağlanmış yahut tamamlanmış veyahut desteklenen kriter olarak ekleyebilecekleri söylenebilir. Bu husus önemle dikkate alınmalıdır.

3.1.2. Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi ve Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi Kriterleri

Sakin şehir kriterlerinden “*Çevre Politikaları*” ana kriteri başlığı altındaki iki alt kriter; enerji tüketimi ve üretimine yönelik kriterler olmakla birlikte, bu kriterler için zorunluluk ya da perspektif belirlemesine gidilmemiştir. Bu kriterler “*Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi*” ve “*Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi*” şeklindedir. Her iki kriterden, ne uluslararası “*Sakin Şehir Tüzüğü*”nde ne de Türkiye’nin ulusal sakin şehir ağına ait erişim sayfasında, beklentilere yönelik bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak ağı temel felsefesinin sürdürülebilirlik olduğu düşüncesinden yola çıkılarak; “*Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi*” için hane (ev) halkının elektrik enerjisinde tasarruf etmeyi, gereksiz tüketimleri önleme ve benzerlerini, “*Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi*” içinse yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimine önem verilmesi gerektiği anlaşılabilir. Çünkü günümüzde yaşanmaya devam eden küresel ısınma, temiz su kaynaklarının azalması, fosil yakıt kaynaklarının tükenmesi ile verdiği zararlar ve iklim değişikliği gibi problemler, çevreye duyarlı olan sürdürülebilir sistemlere geçişi zorunlu kılmaktadır (Şentürk, 2014:90).

Aslında her iki kriter biri biriyle ilişkili, biri diğerini tamamlayan nitelikte kriterlerdir. Her iki kriterle bir yandan daha fazla tüketilen enerjinin, üretim sürecinde ortaya çıkaracağı sürdürülemez sonuçlarından kaçınılmak istenirken, diğer yandan daha az tüketilen enerji miktarının tedarikinde yenilenebilir üretim tekniklerine başvurulması hedeflenmektedir. Çünkü fosil yakıtlardan elde edilen enerjiye karşın yenilenebilir enerji üretimi çevre dostudur ve sürdürülebilirlik ile doğrudan ilişkilidir. Ekonomik ve çevresel olumlu pek çok etkinin doğması, yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimi sayesinde mümkün kılınır. Tüm bu nedenler sakın şehir felsefesinin mantığı ile birebir örtüşmektedir.

Yenilenebilir enerjinin; doğal ortamda ve doğal süreçler sonucunda kendiliğinden var olan, ayrıca sürekliliği olan ve tekrarlayan şekilde meydana gelen akımlardan elde edilen, dahası yararlı enerjiye dönüştükleri kaynağın “*yenilenebilir*” olması yanında fosil olmayan kaynaklardan elde edilen enerji olduğu kabul edilmektedir (Şen, 2017: 62). Türkiye’de yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretimine yönelik hukuki düzenleme, 2005 yılında, 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun ile yapılmıştır. Bu kanunda yenilenebilir enerji tanımı yapılmamış olsa da, yenilenebilir enerji kaynakları sıralanmıştır. Bunlar; “...Rüzgâr, güneş, jeotermal, biyokütle, biyokütleden elde edilen gaz (çöp gazı dâhil), dalga, akıntı enerjisi ve gel-git...” gibi kaynaklardır. Yenilenebilir enerji ve üretiminin pek çok faydası bulunmaktadır (Bkz: Yurdadoğ ve Tosunoğlu, 2017: 3-5). Bu nedenle de teşvik edilmesi gerekliliği pek çok açıdan değerlendirilmiştir (Bkz: Şen, 2017; Yurdadoğ ve Tosunoğlu, 2017; Çelikkaya, 2017). Bu teşviklerden biri 2018 yılı Mart ayında yürürlüğe giren 7103 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesiyle vergiden muaf esnafın düzenlendiği GVK md. 9/1’e eklenen dokuzuncu benttir. Bu vergi kolaylığının adı “*İhtiyaç Fazlası Elektrik Enerjisinin Satışında Esnaf Muaflığı*”dır. Adı geçen vergi bağışıklığıyla, şehir sakinlerinin (kat maliklerince ana gayrimenkulün ortak elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulanlar da dâhil) münhasıran bir adet yenilenebilir enerji üretim kaynağından ürettikleri ve sattıkları elektrik enerjisinden elde ettikleri kazançlar vergiden muaf kılınmakta ve bu yolla yenilenebilir enerji üretimi teşvik edilmektedir. Düzenlemenin esaslı noktalarına bakılacak olunursa; öncelikle şehir sakinlerinin sahibi oldukları yahut kiraladıkları konutların çatı ve/veya cephelerinde, 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca lisanssız yürütülebilecek faaliyetler kapsamında olmak kaydıyla, kurulu gücü azami 10 kilowatt’a (kW’a) kadar (10 kW dâhil) sistemlerden elde edilecek olan ve öncelikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan sistemlerden üretilen yenilenebilir enerji için uygulanacağı anlaşılmaktadır (GVK, md. 9/1-9). Dahası bu muafiyetten şehir sakininin yararlanabilmesi için, ihtiyacından daha fazla ürettiği enerjiden, fazla olan kısmını son kaynak tedarik şirketine satması gerekmektedir (GVK, md. 9/1-9). Ayrıca yenilenebilir enerjiyi üretenler, ticarî, ziraî veya meslekî kazancı dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tâbi olmaları yanında yenilenebilir enerji üretimini gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine bağlılık arz edecek şekilde yapmaları muafiyetten yararlanmalarına engel teşkil etmeyecektir (GVK, md. 9/1-9 ve md. 9/3). Görüleceği üzere; esnaf muafiyetinden yararlanmak için aranan şartlar burada dikkate alınmamaktadır. Yani (gerçek usulde defter

tutan) bir tacir veya çiftçi yahut serbest meslek erbabı bir avukat evinin çatısına kurduğu sistemle elektrik enerjisi üreterek ihtiyacını yenilenebilir kaynaklardan karşılayabilir, ihtiyaç fazlasını vergiden muaf olacak şekilde satabilir.

Bu muafiyete ilişkin detaylı açıklamalara 303 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde yer verilmiştir. Tebliğle açıklık getirilen önemli hususlardan biri; kat maliklerince apartmanın elektrik ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan elektrik üretim kaynağında ihtiyaç fazlası olup satılan elektrikten elde edilen gelirin apartmanın geliri olmadığı, bu gelirin kat maliklerince elde edilen gelir olduğu ve her kat malikinin vergi muafiyetinden ayrı ayrı yararlanması şeklindedir (303 SN GVGT, md. 3/5). Yenilenebilir enerji üretim kaynağının kurulduğu apartmanın bir bölümünün iş yeri olarak kullanılması muafiyetten yararlanmaya engel değildir ancak tek başına sahibi olunan veya kiralanılan işyerinde üretilen enerjinin satışından elde edilen gelirler muafiyet kapsamında değildir (303 SN GVGT, md. 3/7 ve 8). Bir şehir sakini ancak bir yenilenebilir enerji üretim kaynağından ötürü bu muafiyetten yararlanabilir (303 SN GVGT, md. 3/7 ve 8). Mezkûr tebliğ ile son kaynak tedarik şirketine, satılan enerjiden dolayı, şirkete vergi sorumluluğu yüklenmekte (GVK, md. 9/8) yani şehir sakinine ödenen bedeller üzerinden vergi tevkifatı yapma yükümlülüğü getirilmektedir. Ancak tevkifat oranı 18 Mayıs 2018 tarih ve 30425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2018/11750 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla % 0 olarak belirlenmiştir (303 SN GVGT, md. 4/1). Ayrıca bu muafiyetten yararlanan şehir sakinlerinin mükellefiyet tesisi, belge düzenleme, defter tutma, beyanname verme gibi yükümlülükleri de bulunmamaktadır (303 SN GVGT, md. 5).

Yukarıda geniş şekilde açıklanan vergi kolaylığını sakin şehirlerle ilişkilendirmek gerekirse örneğin; güneşli gün sayısının fazla olduğu sakin şehir Seferihisar'da yahut sakin şehir Akyaka'da ikamet edenler ya da kamu kurum ve kuruluşları, kendi elektrik enerji ihtiyaçlarını karşılamak adına bina çatılarına ya da cephelerine 10 kW'a kadar (10 kW dâhil) kuracakları sistemlerle enerji ihtiyaçlarını yenilenebilir kaynaklardan tedarik edebilirler. Hatta ihtiyaç fazlası ürettikleri enerjiyi ise son kaynak tedarik şirketine satarak, şehir sakinleri; hane halkı gelirini arttırabilir yahut kamu kurumları; bütçelerine ek gelir sağlayabilir. Bunun yanında bu sistemler olmasaydı tüketecekleri elektrik enerjisinin yenilenemez kaynaklardan üretildiği de göz önüne alınarak, enerji tasarrufuyla olumlu (pozitif) dışsallıklara neden olacakları diğer bir deyişle sürdürülebilir yaşam felsefesine katkı sağlayacakları söylenebilir.

Tüm bu açıklamalar ardından, daha çok yeni olan bu vergi bağışıklığının sakin şehir kriterlerinden; "*Kamunun Yenilebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi*" ve "*Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi*" alt başlıklı iki kriterinin sağlanması adına önem taşıdığını söylemek mümkündür. Sakin şehir ağına dâhil olan veya olmaya aday şehirlerin yerel idareleri veya başvuru komiteleri bu vergi bağışıklığını dikkate alarak, toplumda uyandıracakları farkındalıkla, sakin şehir felsefesine katkı sağlayacakları söylenebilir.

3.1.3. Genç Neslin İstihdam Edilmesi Kriteri

Sakin şehir Türkiye Ulusal Komitesi'nin açıklamalarına göre; “*Genç Neslin İstihdam Edilmesi*” kriteri “*Sosyal Uyum*” ana kriteri başlığı altında yer almaktadır. Bu alt kriter sakin şehir hareketinin sosyal sorunlara yaklaşımını ortaya koymaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (International Labor Organisation - ILO) hazırlamış olduğu “*Gençlerde Küresel İstihdam Eğilimleri 2017*” adlı raporunda verdiği tahminlerde, işsiz genç neslin oranının dünya işsizler nüfusu içerisindeki payının yaklaşık %35 olduğu (ILO, 2017: 2-3) gerçeğinden de yola çıkılırsa; sakin şehir kriterlerinin aslında bir destinasyon ağı olması dışında toplumsal sorunlara ne denli duyarlı olduğunun görülmesi zor olmayacaktır. Çünkü yavaşlığı, sakinliği temel felsefe olarak kabul eden ve arayan hareket, yerleşim yerlerinde yaşayan hane halkının huzur ve refahını da hedef alarak, olumsuz (negatif) dışsallık yayan, yavaşlığı ve sakinliği etkileyecek tüm etkenleri bertaraf etmeyi istemektedir. Türkiye’de genç neslin istihdam edilmesi adına pek çok program-proje yahut teşvik kamu kesimince tasarlanarak yasalaştırılmış yahut uygulanmış durumdadır. Bu program ve projelerin bir kaçısı şu şekilde sıralanabilir:

- 2008 yılında 5763 sayılı Kanun’la uygulamaya konulan ve çalıştırılan 18-29 yaş grubu gençlerin işveren tarafından ödenen sigorta primlerinin 5 yıl boyunca, kademeli olarak azaltılması ve azalan tutarların İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanması.
- 2009 yılında 6111 sayılı Kanun’la gençlerin geçici (6-54 ay arasında) istihdam edilmesi.
- 2008 yılından günümüze Avrupa Birliği programları ile gençlerin istihdam edilmesi adına desteklenen program ve projeler.
- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı’na gençlerin istihdam edilmesi adına desteklenen program ve projeler.

Yukarıda sıralanan teşvik, proje ve programlar çoğaltılabilir. Ancak konu itibariyle genç neslin istihdam edilmesi adına sağlanan vergi bağıışıklığının açıklanması çalışma adına önem taşımaktadır. Bu bağıışıklık 6663 sayılı Kanun’la yasalaşarak daha önce mülga edilen GVK Mükerrer md. 20’de değişiklikler öngörmüştür. Bu teşvikin esaslı hedefi; genç nesli girişimci olmaya, ilk kez çalışma hayatına atılmaya, istihdama katılmaya ve kuracakları ortaklıklarla istihdama katkı sağlamaya teşvik etmektir. Diğer bir deyişle yasa koyucu mezkûr madde ile tam mükellef 29 yaşını doldurmamış genç girişimcilerin iş hayatına atılması önündeki engellerin kaldırılmasını ya da girişimin kolaylaştırılmasını istemektedir (Acuner, 2016: 155). Genç girişimcilere yönelik kazanç istisnasına yönelik detaylı açıklamalara ise 292 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde (292 SN GVGT’de) yer verilmiştir.

Genç girişimcilerin kazançlarına yönelik istisnanın temel özellikleri şu şekildedir (GVK, Mükerrer md. 20/1):

Genç girişimci;

- Faaliyetini ticari, zirai veya mesleki alanda yürütmelidir.

- 29 yaşını doldurmamış olmalıdır.
- Adına ilk kez mükellefiyet tesis edilmelidir.
- İşe başladığını zamanında bildirmelidir.
- İşin bilfiil başında olmalı yani işi sevk ve idare etmelidir (işletmede işçi çalıştırmak veya işin başından zaruretle geçici ayrılmak şartın sağlanmasına engel olmaz).

Bu şartlar yanında; genç girişimcinin hali hazırda çalışmakta olan bir işletmeye yahut ifa edilen bir hizmete veya faaliyete sonradan ortak olmaması ayrıca faaliyeti durdurulan veya faaliyetine devam eden bir işletmenin ya da mesleki faaliyetin eş veya üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan veya kayın hısımlarından devralınmamış olması gerekmektedir. Genç girişimcinin işletme ya da faaliyeti devirle edinme haline getirilen istisna, devrin veraset yoluyla eş veya çocuklar tarafından intikal alınması hâlidir. Bu halde genç girişimci vergi istisnasından faydalanabilecektir. Diğer taraftan genç girişimcinin faaliyetlerini adi şirket ya da kollektif şirket, adi komandit şirket gibi ticari unvanlar altında yürütmesi halinde, ortaklarının tamamının bu şartları karşılaması aranmaktadır. Yani bu vergi istisnasından yararlanmak isteyen genç girişimci ortaklarını da istihdama dâhil edilecek yeni girişimcilerden seçmelidir (292 SN GVGT, md. 3).

Şartları sağlayan genç girişimcilere öngörülen vergi bağışıklığı, genç girişimcinin kazanç toplamının 75.000 TL'si kadardır. Bu tutar vergiden müstesnadır. İstisna hal sınırsız olmayıp, genç girişimcilerin faaliyete başladıkları hesap döneminden itibaren 3 hesap/vergilendirme dönemi boyunca uygulanacaktır (GVK, Mükerrer md. 20/1). Örneğin genç girişimcinin hesap dönemi sonundaki matrahı 100.000 TL ise, matrahın 75.000 TL'si vergi dışı kalacak, genç girişimcinin beyanı üzerine 25.000 TL vergilendirilecektir (292 SN GVGT, md. 4). Başka bir açıdan genç girişimcinin 74.000 TL matraha sahip olduğu yahut hiç kazanç elde edemediği bir durumda ise; genç girişimci yıllık beyanda bulunacak ancak vergi ödemeyecektir (292 SN GVGT, md. 4). Genç girişimcinin o yıl içinde yararlanmadığı/yararlanmadığı istisna tutarını ise takip eden yıllara aktarılmasına izin verilmeyecektir (292 SN GVGT, md. 5/1). Buna karşın mezkûr maddenin devam eden fıkralarında genç girişimci veya ticari işletmesi adına kaynakta kesilecek vergilerin bu vergi istisnasından bağımsız olduğu düzenlenmiştir.

Genç girişimcilere yönelen vergi teşviki, 2018 yılının ikinci yarısından itibaren prim desteği ile genişletilmiştir. Bu düzenlemeyle; genç girişimcinin (parafiskal gelir niteliğinde olan) sigorta primlerinin devletçe karşılanması yasalasmıştır (Bkz. Doğrusöz, 2018:1). 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu md. 81/1'e, 7143 sayılı Kanun md. 22 ile eklenen (k) bendiyle; yukarıda genel esasları verilmiş GVK mükerrer md. 20 kapsamındaki istisnadan yararlanan genç girişimcilerden, mükellefiyetin girişimciye tesis edildiği tarih itibarıyla, 18 yaşını doldurmuş ve 29 yaşını doldurmamış olanlardan, gerçek ya da basit usulde ticari ya da serbest meslek kazancı elde etmek koşuluyla (SSGSSK, md. 4/1-b-1), ilk defa sigortalı olduğu kabul gören genç girişimcinin sigorta primi 1 yıl süreyle devletçe ödenecektir. Ödenecek primin sınırı mezkûr maddenin aynı fıkrasında belirlenmiş olup, yine SSGSSK'de

belirlenen prime esas kazanç alt sınırı olarak tespit edilmiştir. Bu madde ile genç girişimcilere yönelik kazanç istisnası, prim teşvikiyle genişletilmiştir. Genç girişimcilere kazanç istisnasından faydalanan ortaklıklar (Adi, Kollektif ve Adi Komandit) söz konusu ise, prim teşvikinden sadece ortaklardan biri yararlanabilir (SSGSSK, md. 81/1-k).

Sakin şehir kriterlerinden genç neslin istihdam edilmesi kriterinin sağlanmasında kazanç istisnasının önemi büyüktür ve hali hazırda yürürlüktedir. Sakin şehir ağına dâhil olan ya da olamaya aday olan yerleşim yerlerinin başvuru komiteleri sağladıkları/desteklenen kriterlere bir yenisini veya başvuru dosyalarında sağlanan/desteklenen kriterler arasına bu kriteri de dâhil etmeleri mümkündür. Dahası genç neslin istihdam edilmesi ve girişimcilik yeteneklerinin teşvik edilmesinin önemli devlet politikaları arasında olduğu ifade edilmiştir.

3.1.4. Çocuk Bakımının Desteklenmesi Kriteri

“Çocuk Bakımının Desteklenmesi Kriteri”, yine “Sosyal Uyum” kriteri başlığı altında sakin şehirlerin sakinlerine yönelik, aday kentlere öngörölmüş bir kriterdir. Bu kriter aslında pek çok açıdan önem taşımaktadır. Çünkü bu kriterin aile fertlerine, çalışan ve çalışmak isteyen kadınlara yönelik olumlu etkileri bulunmaktadır. Pek çok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da çocuk bakımına ilişkin yük kadınların üzerine bırakılmış durumdadır. Çocuk bakımının desteklenmesiyle; kadınların istihdama katılması, aile fertlerinden anne ve babanın çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve hane halkının gelir düzeyinin artırılması hedeflenmektedir. Dolayısıyla bu kriterin sağlanmasında devlet teşvikleri ve bunlar içerisinde yer alan vergi teşvikleri/bağışıklıkları önem arz edecektir.

Bu kriteri destekleyen vergi teşvikleri/bağışıklıkları arasında GVK md. 32’de düzenlenmiş asgari geçim indirimi müessesesi önem taşımaktadır. Bunun yanında kreş ve gündüz bakımevlerinin kurulması ve işletilmesine yönelik olan ve GVK md. 20’de düzenlenmiş bir vergi bağışıklığı daha bulunmaktadır. GVK md. 20’ye göre; çocuk bakımının desteklenmesi adına işverenlerin çalışanları için kuracağı kreşlerden elde edilen gelirlere vergi istisnası tanınmaktadır. Yine GVK’de düzenlenmiş ücrete yönelik istisnaların sıralandığı md. 23/1-16’da kreş ve gündüz bakımevi harcamalarının ücret kabul edilmeyerek, vergiden arındırılan kısmı düzenlenmek suretiyle, çocuk bakımı desteklenmektedir.

3.1.4.1. Asgari Geçim İndirimi

Asgari geçim indirimi, GVK md. 32 ile ücretli çalışanların ücretlerinin bir kısmının vergi dışı bırakıldığı ve aile fertlerinin asgari geçiminin/ihtiyaçlarının karşılanmasının esas alındığı bir müessesedir (Pehlivan, 2017: 207). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda (AY’de) belirtildiği üzere vergi ancak ödeme gücüne göre alınabilir (AY, md 73/1). Ödeme gücü ilkesine uygunluk, ücretlilerin vergilendirilmesinde asgari geçim indiriminin uygulanmasıyla sağlanabilir (Bozdoğan vd., 2012: 129). Bu yolla ücretlinin “*asgari geçim düzeyi*” belirlenmiş ve ücretlinin hangi gelir düzeyinden sonra vergi ödeyeceği tespit edilmiş olur (Herekman, 1976: 57). Anayasal dayanağa sahip bu müessesenin yasal dayanağı GVK md.

32 ile düzenlenmişken, detaylı açıklamalara 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ’inde yer verilmiştir.

Bu vergi indiriminden gerçek usulde vergilendirilen³ çalışanlar faydalanabilirler (GVK, md. 32/1). Ancak 265 SN GVGT’de ifade edildiği üzere bu indirimden ayrıca ücretini beyan edenlerin de (yani beyan usulüne göre vergilendirilenlerin de) yararlanabileceği açıklanmıştır. Bordroya tabi yani gerçek usulde vergilendirilen ya da ücretini beyan eden ücretlilerin/ çalışanların ücretlerinden: asgari ücretin yıllık brüt tutarının; “...*mükellefin kendisi için % 50’si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için % 5’i ...*” oranında toplam nispete isabet eden tutar indirilir (GVK, md. 32/1; Uygulama esasları için bkz: 265 SN GVGT). Bu toplam tutar Türk vergi hukukunda asgari geçim indirimi olarak adlandırılır. Örneğin evli, eşi çalışmayan ve üç çocuğu olan gerçek usulde vergilendirilen bir ücretlinin sahip olacağı asgari geçim indirimi oranı ($\% 50 + \% 10 + \% 7,5 + \% 7,5 + \% 10 =$) $\% 85$ ’tir. Yani asgari brüt ücretin aylık tutarına uygulanacak $\%85$ ’lik oranla bulunan tutar matrah tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır.

Örneği daha da detaylandırılrsa; 2018 yılı brüt asgari ücretin aylık tutarı 2.029,50 TL’dir. Ücretlinin asgari geçim indirim oranının $\% 85$ olduğu dikkate alındığında, ($2.029,50 \text{ TL} \times \%85=$) 1.725,075 TL asgari geçim indirimi tutarına sahip olacağı görülecektir. Bu tutara GVK md. 103’teki tarifenin ilk diliminde yer alan oran uygulandığında ise ($1.725,075 \text{ TL} \times \%15=$) 258,76 TL’lik tutara ulaşılır ki; bu tutar, ücretlinin ücreti üzerinden aylık olarak ödeyeceği toplam vergiden mahsup edilir (GVK, md. 32/2). Mahsup edilecek 258,76 TL’lik kısmın ödenecek vergiden fazla olması halinde iade yapılmaz (GVK, md. 32/2).

Asgari geçim indiriminden yararlanmaya yönelik sınırlar GVK md. 32/3’te düzenlenmiştir. Bu fıkra ile çocuk ve eş tabirine bir açıklama getirilmiştir. Buna göre çocuk, aile ile birlikte oturan ve 18 yaşından küçük, yüksek öğrenimde ise 25 yaşından küçük olan çocuğu ifade ederken, eş ise; yasal akitle evlilik bağı kurulan kişiyi ifade etmektedir. (GVK, md 32/3). Birlikte yaşanılsa da, yasal evlilik akdi ile bağı bulunmayan eş için asgari geçim indirimi uygulanamaz (GVK, md 32/3).

Mezkûr maddenin devam eden fıkrasında ise, asgari geçim indiriminin uygulanmasında; çocukların asgari geçim indirim tutarının, çalışan eşlerden sadece birinin ücretinin vergilendirilmesinde dikkate alınacağı, boşanan eşler için indirim tutarının hesaplanmasında, eşlerden herhangi birinin nafakasını sağladığı çocuk sayısı dikkate alınarak (GVK, md 32/4) hesaplama yapılacağı düzenlenmiştir.

Asgari geçim indirimi müessesesi ile sakin şehir kriterlerini ilişkilendirmek mümkündür. Asgari geçim indiriminin teorik açıklamalarından yola çıkılarak, sakin şehir kriterlerin-

³ Gerçek usulde vergilendirilen hizmet erbabı; kaynakta vergi kesintisi yöntemi ile vergilerini öderler. Vergi sorumlusu işverenler çalışanın elde ettiği ücret gelirinden vergiyi kesmek ve beyan etmekle sorumludurlar. Ancak belirtilmesinde yarar olan başka bir durum daha vardır ki o da; tevkifat yöntemiyle vergisini ödeyen hizmet erbaplarının sınırlı bazı hallerde beyan üzerine ücretlerini bildirerek vergilerini ödedikleridir (Bkz: GVK md. 86/1-b).

den çocuk bakımının desteklenmesi kriterinin devlet tarafından öteden beri desteklendiği, ücret içerisindeki çocukların temel ihtiyaç düzeylerine kadar olan kısmın vergi dışı bırakıldığı yorumuna varılabilir. Başka açıdan konu değerlendirildiğinde, sakin şehir hareketinin tek başına sürdürülebilir turizmle ilişkilendirilemeyeceği, toplumsal bir bakış açısı olduğu, aynı zamanda hane halklarını da düşünen kültürel, ekonomik ve sosyal pek çok yönü olan bir hareket olduğu gerçeğine ulaşılabilir. Kaldı ki sakin şehir, alternatif bir yaşam ve yönetim modeli olduğu genel kabul görmüş bir olgudur.

Hukuksal çerçeveye dikkat edildiğinde aile fertleri esaslı olarak dikkate alınmış, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeydeki gelir vergiden arındırılmıştır. Yukarıdaki örneğe dönüldüğünde; 3 çocuğu olan ücretlinin çocuklar için toplam % 25 oranında asgari geçim indirim oranına sahip olduğu da dikkate alındığında, üç çocuğun temel bakımı için devlet, aylık 507,37 TL'nin ücretlinin matrahından indirilmesine izin vererek (vergiden müstesna kılarak) çocuk bakımını desteklemektedir. Daha doğru bir ifadeyle devlet; hizmet erbabının her ay ücreti üzerinden ödeyeceği toplam verginin ($507,37 \times \%15=$) 76,10 TL'sini indirim tabi tutmaktadır.

3.1.4.2. İşveren veya Girişimciye Kreş ve Gündüz Bakımevi Kazanç İstisnası

Daha önce eğitim ve öğretime yönelik GVK md. 20'de düzenlenmiş istisna, 6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la, başlığı ile birlikte değiştirilmiştir. Değişiklikle hükmün kapsamı genişletilmiş, kreş ve gündüz bakımevleri de istisna kapsamına dâhil edilmiştir. Kanuni düzenleme yanında uygulamaya yönelik esaslara da 295 SN GVG'T'de yer verilmiştir.

GVK md. 20'ye göre; özel kreş ve gündüz bakımevlerinin işletilmesinden elde edilen kazançlar, beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden müstesnadır. İstisna, kreş ve gündüz bakımevlerinin faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren başlar. Yani istisnanın başlayacağı dönemin belirlenmesinde, kurum açma izin belgesinin tarihi yerine faaliyete geçme tarihi esas alınmaktadır. Örneğin; kurum açma izin belgesini Eylül 2017 tarihinde alan "B.K." isimli girişimci kreş işletmesi faaliyetine Ocak 2018 tarihinde başlamış ise, faaliyet başlangıç tarihi olan 2018 yılı dikkate alınır ve girişimci 2018 ila 2022 vergilendirme/hesap dönemleri arasında elde ettiği gelirlerden ötürü vergi istisnasından faydalanır (295 SN GVG'T, md. 5). Bu istisnadan yararlanmak adına girişimciler; T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan alacakları açılış izni ile faaliyet göstermek zorundadırlar (295 SN GVG'T, md. 3). Kanuni düzenlemenin yürürlüğe girdiği 01.01.2017 tarihi öncesinde faaliyete başlamış olanlar ile kanuni düzenleme sonrasında kreş ve gündüz bakımevlerini devralanlar bu istisnadan yararlanamazlar (295 SN GVG'T, md. 3). Ayrıca bu istisnadan yararlanmak adına Hazine ve Maliye Bakanlığı'na başvuru şartı da bulunmamaktadır.

Hem işverenler hem de girişimcilerce kurulacak kreş ve gündüz bakım evlerince elde edilen kazançlara sağlanan istisna, sakin şehir yerleşim yerleri dikkate alınarak yorumlandığında, bu ağa dâhil yerleşim yerlerinde de kurulacak kreş ve gündüz bakımevlerinin aynı

istisnadan yararlanacağı sonucuna ulaşılır. Yani şehir sakinlerinin çocuklarının bakımına destek olacak kreş ve gündüz bakım evlerinin kurulması ve işletilmesi devletçe desteklenmektedir. Bu bölgelerde kurulacak kreş ve gündüz bakım evleri çocuk bakımının desteklenmesini doğrudan ve olumlu yönde etkileyecektir. Sağlanan kazanç istisnası ile daha ucuz hizmet yöre sakinlerine sağlanırken, daha çok çocuğun kreş ve gündüz bakımevi hizmetinden faydalanması mümkün hale gelecektir. Dolayısıyla çocuk bakımının desteklenmesi adı altındaki sakin şehir kriterinin devletçe desteklediği, kriterin sağlanması adına önemli bir avantaj sunacaktır. Sakin şehir başvuru komiteleri; girişimcilerin ya da işverenlerin sakin şehir olan/olacak olan yerleşim yerlerinde devletin bu teşviki ile çocuk bakımının desteklediğini ifade etmeleri önem taşımaktadır.

3.1.4.3. Kadın Çalışana Kreş ve Gündüz Bakımevi Desteği

Türkiye’de 1990’lı yıllara kadar ücretli işler daha çok erkekler tarafından yapılmaktayken, bugünlerde erkeklere nazaran kadınların istihdama katılmalarında artış görülmektedir (Yıldız, 2013: 98). Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK’in) 2018 yılı verilerine göre; istihdam edilenlerin neredeyse % 30’unu kadınlar oluşturmaktadır (Bkz: TÜİK’in 18 Haziran 2018 tarihli haber bülteni). İş gücüne katılma oranlarında ise erkeklere nazaran kadınlarda artış yaşanmış ve oran yaklaşık % 34’e ulaşmıştır (TÜİK, 18 Haziran 2018).

Sosyolojik, psikolojik ya da ekonomik pek çok sebeple istihdama katılan kadının önemli yükümlülüğü olan ve çoğunlukla kadın üzerine bırakılan çocuk bakımının (Doğrusöz, 2017: 1) desteklenmesi önem taşımaktadır. Kaldı ki; sakin şehir ağının felsefesi diğer bir deyişle kriterleri aynı bakış açısıyla konuya eğilip, çocuk bakımını desteklenmesi amacına yönelik olarak, bu kriteri belirledikleri söylenebilir.

Devletin çocuk bakımını desteklemek amacıyla öngördüğü başka bir vergi bağışıklığı “*Kadın Çalışana Kreş ve Gündüz Bakımevi Desteği*”dir. 21.03.2018 tarihinde yasalaşan 7103 sayılı Kanun md. 4 ile, GVK md. 23/1’e 16’ncı bent olarak eklenmiştir. Kanunun bu hükmüne yönelik detaylı düzenlemelere ise 303 SN GVGT’de yer verilmiştir.

Bu istisnanın kadın çalışanlara yönelen; onların istihdama katılımını teşvik eden ve kolaylaştıran önemli bir vergi istisnası olduğu kabul edilmektedir. İstisna; işverenlerce kurulan kreş ve gündüz bakımevlerinden kadın çalışanlarına sağladıkları menfaatlere ya da işverenlerin kreş ve gündüz bakım hizmeti sağlamamaları durumunda bu hizmetin yerine geçen bir ödemeyi kreş ve gündüz bakım evi hizmetini sağlayan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerine ödemeleri durumunda geçerli olacaktır (GVK, md. 23/1-16). Sağlanan menfaatin tamamı ya da onu yerine hizmeti sağlayana ödenen bedelin, 0-5 yaş arası her bir çocuk için, tutarı asgari brüt ücretin yıllık tutarının % 15’ine kadar olan kısmı, çalışan kadının ücret matrahına dâhil edilmez yani vergiden müstesna kabul edilerek vergilendirilmez (GVK, md. 23/1-16). Yasal düzenlemede yer alan % 15’lik oran; 5 Mayıs 2018 tarih ve 30412 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2018/11674 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’yla % 50’ye çıkarılmıştır.

Belirlenen % 50'lik kreş ve gündüz bakım evi desteği tutarını aşan kısım üzerinde sağlanan menfaatler yahut ödenen tutarlar ücret kabul edilerek çalışanın gayrisafi gelirin dâhil edilir. Bunun en önemli sebebi ücreti tanımlayan GVK md. 61/1 ve 2 hükümleridir. Mezkûr fıkralara göre sağlanan menfaatler yahut ücretli adına ödenen bu tür değerler ücret kabul edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu istisnaıyla kadın çalışana sağlanan menfaat veya ödemelerin her çocuk için asgari brüt ücretin % 50'lik kısmı ücrete dâhil edilmeyecek ve vergilendirilmeyecektir.

2018 yılı asgari brüt ücret 2.029,50 TL olduğuna göre kreş ve gündüz bakım evi desteği bir çocuk için (2.029,50 TL x % 50=) 1.014,75 TL'dir. Yani işverenlerce kadın çalışana sağlanan kreş ve gündüz bakım evi desteğinin 1.014,75 TL'si ücret kabul edilmeyecek ve vergilendirilmeyecektir. Şöyle örneklendirmek gerekirse, işveren; iki çocuğu olan kadın çalışanı için kreş ve gündüz bakım evi desteği olarak "ABC Kreş ve Gündüz Bakım Evi Limited Şirketi"ne 2.100,00 TL ödemektedir. Böyle bir durumda ödenen bedelin ancak [2.100 TL - (2 çocuk x 1.014,75 TL= 2.019,50 TL) =] 80,50 TL'si ücret kabul edilecek kadın çalışanın ücret matrahına dâhil edilecek ve vergilendirilecektir (çeşitli örnekler için bkz: 303 SN GVGT). Görüldüğü üzere her iki çocuk için sağlanan destek toplam 2.019,50 TL'dir. Bu örneğe karşın 303 SN GVGT md. 7/1'e göre; kreş hizmetinin işverence sağlanması halinde ise çalışan kadına kreş ve gündüz bakım hizmeti olarak sağlanan menfaatlerin tamamı ücrete dâhil edilmeyecektir. Mezkûr tebliğde diğer önemli bir kaç hususa daha açıklama getirilmiştir. Bunlardan ilkinde; işverenin kreş ve gündüz bakımevi desteğini toplu ödeme yapması halinde ödemenin her aya isabet eden kısmı dikkate alınarak istisnanın uygulanacağıdır (303 SN GVGT, md. 7/4). Hizmet alımı ile sağlanan kreş ve gündüz bakım evi desteği sonucunda faturanın kadın çalışan adına düzenlenmesi ve belgenin kadın çalışanca 5 yıl süreyle saklanması ayrıca kreş ve gündüz bakım evi desteği için ödenen bedelin kadın çalışanın ücret bordrosunda gösterilmesi gerekmektedir (303 SN GVGT, md. 7/5 ve 6).

Devletçe sağlanan vergi bağışıklığı sakın şehir kriterlerinden çocuk bakımının desteklenmesi kriterine doğrudan destek sağlamaktadır. Ağa dâhil yerleşim yerinin sakınlarından olup çalışan kadınlara tanınan vergi bağışıklığı sakın şehir başvuru dosyalarında belirtilmesi önem taşımakla birlikte, Türk vergi mevzuatının (dolayısıyla devletin) sakın şehir olan ve olacak olan yerleşim yerlerini desteklediğinin bir göstergesidir.

3.2. Yükümlülükler İle Sunulan Kamu Hizmetleri

3.2.1. Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması ve Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması

Çevre, günümüzde ülkelerin vazgeçemedikleri öncelikli ve önemli politika alanlarından birini oluşturmaktadır (Şentürk vd., 2015:2). Sadece ülkeler değil uluslararası hareketlerin de eğilimi bu yöndedir. Bu eğilimde olan uluslararası hareketlerden biri de sakın şehir hareketidir.

Sakin şehir kriterlerinden “Çevre Politikaları” başlığı altında iki adet yükümlülük aday sakin şehirler için belirlenmiş önemli sorumluluklar arasında olduğu kabul edilebilir. Bu yükümlülükler; “Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması Yükümlülüğü” ve “Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması Yükümlülüğü”dür. Sakin şehir hareketinin kriterler yoluyla önemine vurgu yaptığı gibi yerel yönetimler açısından da atık yönetimi önem arz etmektedir. Çünkü her geçen gün çoğunlukla insan faaliyetlerinin yarattığı atıklarda⁴ artış yaşanmakta (Yılmaz ve Bozkurt, 2010: 15), bu artışlar ise ekonomik, sosyal ve çevresel pek çok olumsuz etkiyi beraberinde getirmektedir (Aydın ve Deniz, 2017: 436-437). Bu durum her yönüyle toplumun refahını olumsuz etkilemektedir ve sürdürülebilir gelişme ile yakından ilişkilidir (Bkz: Aydın ve Deniz, 2017: 438 ve 440). Dolayısıyla yerel yönetimlerin atık yönetimi⁵ sorununa önem vermeleri anlaşılabilir bir durumdur. Kaldı ki; hukuki mecrada da atıklar ve onların yarattığı sorunlar dikkate alınarak Belediye Kanunu, Çevre Kanunu başta olmak üzere yönetmelik düzeyindeyse; Atık Yönetimi Yönetmeliği, Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ve Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik gibi yirmiye yakın düzenleme hali hazırda yürürlüktedir.

Atık yönetiminin hukuki tanımına bakıldığında; atık yönetiminin bir süreç olduğu, önlenmesinden yeniden kullanılmasına, ayrıştırılmasından toplanması, geçici depolanması ve bertarafına kadar devam eden bir faaliyet olduğu göze çarpmaktadır. Kentsel katı atıklar yönünden konu özelleştirilirse; kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması yükümlülüğü atığın depolanması öncesinde [özellikle geri dönüşümü mümkün olanların (Köse vd., 2011: 28)] ayrı ayrı biriktirilmesini (daha doğru anlatımla özelliğine ve türüne göre ayrılması, biriktirilmesi, toplanması, geçici depolanması) ve transfer edilmesini (ve ayrıca taşınması, ara depolanması, geri dönüşümü, enerji geri kazanımı dâhil geri kazanılması, bertarafı, bertaraf işlemleri sonrası izlenmesi, kontrolü ve denetimini) de içerdiği söylenebilir. Nihai olarak atıkların ayrıştırılarak depolanmasının da bu yükümlülüğün bir parçası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer yükümlülükte ise; sakin şehirlerde atık su arıtma tesislerinin varlığı şart koşulmaktadır. Atık Yönetimi Yönetmeliği’nde (AYY’de) atık kapsamına atık sular da dâhil edilmiştir (AYY, md. 2/2-c). Aynı zamanda yerel yönetimlere atık suların yönetimi konusunda, sakin şehir felsefesinin arzuladığı yönde, Belediye Kanunu ve Çevre Kanunu’nda yer alan düzenlemelere paralel olarak görevler tesis edilerek, atık su tesislerinin kurulması ve işletilmesi sağlanmıştır (AYY, md. 8/1).

⁴ Türk Dil Kurumu (TDK) atığı; üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda ortaya çıkan ve kullanıcının artık işine yaramayan maddelerin tamamı olarak tanımlanmıştır (TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b427d33eda8e0.35505327). Atık Yönetimi Yönetmeliği’ne (AYY’ye) göre ise atık; “Üreticisi veya filen elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişi tarafından çevreye atılan veya bırakılan ya da atılması zorunlu olan herhangi bir madde veya materyal” ifade ettiği belirtilmiştir (AYY, md. 4/1-d).

⁵ AYY’ye göre atık yönetimi; “Atığın oluşumunun önlenmesi, kaynağında azaltılması, yeniden kullanılması, özelliğine ve türüne göre ayrılması, biriktirilmesi, toplanması, geçici depolanması, taşınması, ara depolanması, geri dönüşümü, enerji geri kazanımı dâhil geri kazanılması, bertarafı, bertaraf işlemleri sonrası izlenmesi, kontrolü ve denetimi faaliyetlerini” ifade etmektedir (AYY, md. 4/1-k).

Katı atıkların bertarafı ve atık suların uzaklaştırılması görevleri Türkiye’de yerel idarelere bırakılmış önemli sorumluluklardan ikisidir (Belediye Kanunu, md. 14/1-a). Bu görevler yerel idarelere birer sorumluluk olarak bırakılmışken, yasal çerçeveleri 5293 sayılı Belediye Kanunu (BK), 2464 sayılı Belediye Gelirler Kanunu (BGK), 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (İSKİ Kanunu) ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’na (ÇK’ye) dayandırılmıştır.

BK md. 14/1-(a) ile yerel idarelere tanınan bu sorumluluğun yanı sıra benzer sorumluluklar için ÇK’de de düzenlemelere gidilmiş (ÇK, md. 11/4) ve bu düzenlemeler karşısında işletmecilik göreviyle donatılan yerel idarenin sunmuş olduğu kamu hizmetini fiyatlandırması yasalaştırılmıştır. Ayrıca yerel idare sınırları içerisinde ve onlara bağlı mücavir alanlarda yaşayan kent sakinlerinin faydalandığı çevre temizlik hizmetlerinin karşılığında, yasa koyucu; Çevre Temizlik Vergisi (ÇTV) adı altında bir mali yükümlülüğü tahsil etme yetkisini BGK Mükerrer md. 44’te düzenlemiş, tahsil yetkisini yerel idarelere bırakmış ve binaları kullananlar mükellef olarak yükümlendirilmiştir.

ÇTV’nin kamu hizmetinin karşılığı ve finansman aracı olarak yerel idareye tevzin edilmiş bir kaynak olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Bu vergi önemli bir yükümlülük olmasına yanında sakin şehir kriterleri ile ilişkilendirilmesi mümkündür. Gelir İdaresi Başkanlığı’nca yayımlanan 30 seri No.lu Belediye Gelirleri Genel Tebliği’nde salınan verginin; “...çevresel atıkların, çevre ve insan sağlığına olumsuz etkilerinin önlenmesi için düzenli bir şekilde toplanması, taşınması, geri kazanılması, düzenli depolanması ve bertarafı...” gibi çevre temizlik hizmetleri benzeri kamu hizmetlerinin karşılığı olarak tahsil edildiği açıklanmıştır. Ancak burada sadece kent sakinlerine getirilmiş bir yükümlülük bulunmaktadır. Buradan çevre temizlik hizmetlerinin hali hazırda yerel idarelerce sağlanacağı sonucuna varılır ki; Türkiye’de yerel idareler sakin şehir kriterlerinden yukarıda adı geçen iki kriterin yerine getirilmesinden sorumlu olduğu sonucuna da varılmış olunur.

ÇK md. 11/4’e göre yerel idarelerden; “Atık suları toplayan kanalizasyon sistemi ile atıksuların arıtıldığı ve arıtılmış atıksuların bertarafının sağlandığı atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı, ıslahı ve işletilmesinden; büyükşehirlerde 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla belirlenen kuruluşlar, belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyeler...” sorumlu tutulmuştur. Mevcut bu düzenleme mezkûr maddenin on birinci fıkrasında da tekerür etmiştir. Buna ilaveten fıkranın devamıyla büyükşehir belediye, belediye ve mücavir alanları “...dışında iskâna konu her türlü kullanım alanında valiliğin denetiminde bu alanları...” kullananlara ayrıca sorumluluk yüklenmiştir. Bu hizmete karşılık olarak atık su bedeli ve katı atık bertaraf ücreti adı altında anılan karşılıklar mezkûr maddenin altıncı fıkrasında düzenlenmiştir (ÇK, md. 11/6). Yerel idarece sunulan bu hizmetin karşılığını sistemden yararlanıp yararlanmadıklarına bakılmaksızın, yerel idarenin “...yapacağı her türlü yatırım, işletme, bakım, onarım, ıslah ve temizleme harcamalarının tamamına kirlilik yükü ve atıksu miktarı oranında katılma...” zorunluluğu (ÇK, md. 11/6) şehir sakinlerine yüklenmiştir.

ÇK md. 11/4 ve 11/6 dışında sakin şehir kriterlerini destekleyen nitelikte pek çok düzenlemeye burada ayrıca yer verilmiştir. Bu düzenlemelerden ortaya çıkan özellikli durumlar şu şekilde sıralanabilir:

- **Özel kesim tesis işletmecilerinin sorumluluğu:** “...kültür ve turizm koruma ve gelişme bölgelerinde, turizm merkezlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı veya yetkili kaldığı birimler, ... mevcut yerleşim alanlarından kopuk olarak münferit yapılmış tatil köyü, tatil sitesi, turizm tesis alanları vb. kullanım alanlarında ... tesis işletmecileri atıksu altyapı sistemlerinin kurulması, bakımı, onarımı ve işletilmesinden sorumludurlar” (ÇK, md. 11/5).
- **Tahsis sorumluluğu:** “...tahsil edilen atık su bedeli ve katı atık bertaraf ücreti, atıksu ile ilgili hizmetler dışında kullanılamaz” (ÇK, md. 11/6).
- **Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması sorumluluğu:** “atıkların üretiminin ve zararlarının önlenmesi veya azaltılması ile atıkların geri kazanılması ve geri kazanılabilen atıkların kaynağında ayrı toplanması esastır” (ÇK, md. 11/9).
- **Geri kazanım imkânı olmayan atıkların bertaraf sorumluluğu:** “geri kazanım imkânı olmayan atıklar, hukuki belirlemelere uygun yöntemlerle bertaraf edilir” (ÇK, md. 11/10).
- **Teknik ve mali yardım sorumluluğu:** “Atık su arıtımı, atık bertarafı ve atık geri kazanım tesisleri yapmak amacıyla belediyelerin hizmet birlikleri kurmaları halinde, bu hizmet birliklerine araştırma, etüt ve proje konularında Bakanlıkça teknik ve mali yardım yapılır” (ÇK, md. 11/16).

Atık su bedeli ve katı atık bertaraf ücreti esasen İSKİ Kanunu gereğince İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bu kanunda yer verilen düzenleme ile diğer büyükşehir belediyelerince tahsil edilir. Ancak uygulamada il ve ilçe belediyelerinin de bu hizmetleri ücretlendikleri görülmektedir (Örnek tahsilât makbuzu için bkz: Acuner S., 2014: 152). Dolayısıyla tüm Türkiye’de yerel idareler atık suları; toplama, ayrıştırma, uzaklaştırma, katı atıkları; depolama, ayrıştırma, bertaraf etme yükümlülüğü altındadır. Yerel idareler bu hizmeti bizzat kendileri veya sahip oldukları kamu ya da özel tüzel kişiliğe haiz kuruluşları vasıtasıyla ifa etmektedirler. Bu hizmet ifasından doğan önemli sonuç sakin şehir kriterlerini destekler niteliktedir. Ayrıca tahsil edilen atık su bedeli ve katı atık bertaraf ücretinin ancak ve ancak katı atık bertarafı ve atık suyun uzaklaştırılması ile ilgili hizmetler de kullanılabilmesine yönelik ÇK md. 11/6 hükmü yanında katı atıkların ayrıştırılarak toplanmasına yönelik ÇK md. 11/9 hükmü doğrudan sakin şehir kriterlerini destekleyen önemli yükümlülükler olduğu kabul edilebilir.

Sakin şehir ilan edilen yerleşim yerleri yanında aday olan yerleşim yerlerinin adı geçen kriterleri devlet desteğiyle yerine getirdikleri ya da getirecekleri yönündeki ifadeleri dosyalarında belirtmeleri mümkündür.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

1990'lı yılların sonunda başlayan ve uluslararası kentler birliği olarak adlandırılan sakin şehir felsefesinin; yöresel üretim, yiyecek kalitesi ve çevresel sürdürülebilirliğe ek olarak yörenin özgün kültürünün korunması, kentsel yaşam kalitesinin artırılması ve yöre ekonomisinin sürdürülebilirliğini destekleme gibi geniş bir yelpazeye yayıldığı söylenebilir. Sakin şehir hareketi; hız ve küreselleşmenin dayattığı aynılaşmaya çözüm bulmak, yerel ölçekte oluşturduğu fırsatlarla ekonomik fayda sağlamaya yardımcı olmak, yerli halk ve ziyaretçiler için yaşam kalitesini yükseltmek, yerleşim yerinin dolayısıyla şehir sakinlerinin kendi öz değerlerini koruması ve geliştirmesine yardımcı olmak gibi hedeflere yönelmiştir. Ayrıca sakin şehir hareketi, trafik, gürültü, görüntü ve ışık kirliliğinden uzak, sosyal anlamda kaynaşmış, özellikle yerel yönetimlerin desteği ile daha temiz enerji kullanan, temiz gıdalar tüketen, geleneksel el sanatları ile yöresel ürünlerin korunarak ve geliştirilerek bölgesel ekonomik kalkınmaya olanak tanıdığı daha yaşanabilir şehirlerin var oluşuna zemin hazırlamaktadır.

Sakin şehir hareketi, sahip olduğu felsefesini ağı dâhil olan ya da olacak olan şehirlerde gerçekleştirmek üzere yedi ana başlık altında yetmiş iki alt kriteri belirlemiştir. Bu kriterler aracılığı ile taahhüt edilen sistemin yaşam kalitesini yükselteceği ve şehirleri arzu edilen diğer hedeflere ulaştıracağı kabul görmüştür. Bu nedenle evrensel düzeye ve/veya yapıya ulaşan hareketin kamu kesimince desteklenmesinin önemi açıktır. Destek olarak kamunun, sakin şehir kriterlerinin tamamlanması adına çeşitli teşvik yahut vergi bağışıklıkları/kolaylıklarını sağlaması gerekmektedir. Buna ek olarak, hukuki mecrada hali hazırda yürürlükte olan ve sakin şehir kriterlerini destekleyen düzenlemelerin takip edilerek şehir sakinlerine aktarılması, dolayısıyla farkındalık düzeylerinin artırılması önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile (çevre politikaları, tarımsal, turistik, esnaf ve sanatkârlara dair politikalar ve sosyal uyum adında ve) üç ana başlıkta yer verilmiş; (*“Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi”*, *“Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi”*, *“Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması”*, *“Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması ve Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması”*, *“Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması”*, *“Geleneksel İş Tekniklerinin ve Zanaatların Değerinin Artırılması”*, *“El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretimini Korunması”*, *“Genç Neslin İstihdam Edilmesi”* ve *“Çocuk Bakımının Desteklenmesi”* adındaki) sekiz alt kriter hukuki düzenlemeler ile ilişkilendirilmiştir.

“Kamunun Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Enerji Üretimi” ve *“Hane Başına Düşen Elektrik Enerjisi Tüketimi”* kriterleri doğrudan olmasa da dolaylı olarak GVK md 9/1-(9)'da yer alan *“İhtiyaç Fazlası Elektrik Enerjisinin Satışında Esnaf Muaflığı”* düzenlemesi ile desteklenmektedir. Bu muaflık ile şehir sakinlerinin kendi enerji ihtiyaçlarını karşılamaları teşvik edilmekte, üretilen ihtiyaç fazlası enerjinin satılmak suretiyle hane halkına ek gelir sağlanması hedeflenmektedir. Bu vergi bağışıklığı ile şehir sakinleri bir yandan enerji

tüketiminde tasarruf edecek, diğer yandan ise yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üreterek çevre dostu olmalarının önü açılacaktır. Şehir sakinlerinin muafiyete yönelik uyum düzeylerinin artırılmasıyla, dolaylı olarak iki sakin şehir kriterinin devletçe teşvik edildiği sonucuna varılabilir.

Yine çevre politikaları ana başlığı altında yer alan “*Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması ve Kentsel Katı Atıkların Ayrıştırılarak Toplanması*”, ile “*Kentsel ya da Toplu Kanalizasyon İçin Atık Su Arıtma Tesisinin Bulunması*” kriterlerinin sağlanmasında devlet kurumları olarak kabul edilen yerel idarelere yüklenen işletmecilik görevi önem arz etmektedir. BK md. 14/1-(a) ile yerel idarelerin sorumluluğuna bırakılan çevre temizlik hizmetlerinin karşılığı olarak BGK Mükerrer md. 44 ile şehir sakinlerine yüklenen ÇTV adı altındaki vergi yükü bir yana, ÇK md. 11’de yerel idarelerinin işletmecilik yetkisi ile donatılması, işletmecilikten elde edilen gelirlerin münhasıran katı atık bertaraf tesisleri ve atık su uzaklaştırma tesislerinin ve hizmetlerinin ifasında kullanılma şartı, iki sakin şehir kriterinin sağlanması önündeki engelleri kaldıracak düzeyde önemli gelir tahsislerindedir. Dahası bu iki kriterin tamamlanması adına devletin hukuki düzenlemeler yoluyla (bir nevi proje ile) destek verdiği ve bu felsefenin devlet politikası olduğu başvuru dosyalarına eklenmelidir.

“*Geleneksel İş Tekniklerinin ve Zanaatların Değerinin Arttırılması*”, “*El Yapımı ve Etiketlenmiş Zanaat Üretiminin Korunması*” kriterleri vergi bağımsızlıklarıyla doğrudan devletçe desteklenmektedir. Tüm yönleriyle hukuki düzenlemenin gerekçesi de sakin şehir felsefesine uygundur. GVK md. 9/1-(8) de yer alan esnaf muafiyeti düzenlemesiyle; geleneksel, kültürel ve sanatsal değeri olan ve günümüzde unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin yaşatılması amacına da uygun olarak, bu faaliyetlerin idame ettirilmesine katkı sağlanmaktadır. Faaliyetleri yürütenler iş yeri açmak da dâhil olmak üzere yardımcı işçi çalıştırmak gibi esnaf muafiyetinin genel şartlarından ayrılmakta, gelirleri elde edenler vergiden muaf tutulmaktadır. Bu yolla da sakin şehir kriterleri doğrudan desteklenmektedir.

Sosyal uyum ana kriteri içerisindeki “*Çocuk Bakımının Desteklenmesi*” alt kriteri sosyal devlet ilkesinden de yola çıkılarak pek çok düzenleme ile desteklendiği çalışmanın önemli sonuçlarından biridir. GVK md. 32’de asgari geçim indirimi tutarı içerisindeki her bir çocuğa yönelik asgari geçim indirim oranları, çocukların bakımı için gereken asgari düzeyde geliri vergi dışı bırakarak çocuk bakımını destekler niteliktedir. Ayrıca günümüz ekonomik koşullarında aile fertlerinden erkek yanında kadına düşen haneye gelir sağlama sorumluluğu kendini oldukça hissettirmektedir. Ancak çocuklu ailelerde çocuk bakımının anne üzerinde kalması ve annenin istihdam edilebilmesi adına çocuk bakımının gündüz bakım evi ve kreşler sayesinde sağlanması gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle GVK md. 20, işveren veya girişimciye kreş ve gündüz bakımevi kazanç istisnası sağlamak yoluyla, şehir sakinlerinin ihtiyaç duyduğu kreş ve gündüz bakım evlerinin kurulması önündeki mali yükü hafifletmektedir. Diğer taraftan GVK md. 23/1-(16) ile kadın istihdamı teşvik edilmiş, kadın üzerinde bulunun çocuk bakım yükü için işverence ödenen ya da sağlanan kreş ve gündüz bakım evi desteklerinin yasal sınıra kadar olan kısmı, çalışan kadına ödenmiş bir ücret ol-

madığı ve vergilendirilmeyeceği kabul edilmiştir. Hem işveren veya girişimciye “*kreş ve gündüz bakımevi kazanç istisnası*” hem de “*kadın çalışana kreş ve gündüz bakımevi desteği*”, doğrudan çocuk bakımını destekler nitelikte olup, kriterlerin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.

Sosyal uyum ana kriteri içerisindeki başka bir kriter “*Genç Neslin İstihdam Edilmesi*” kriteridir. Türkiye’de pek çok hukuki düzenleme genç neslin istihdam altına alınmasını amaçlamakta ve yasalaşmaktadır. Bunlardan biri de, GVK Mükerrer md. 20’de yer alan “*Genç Girişimcilere Yönelik Kazanç İstisnası*”dır. Böylelikle gençler girişimci olmaya teşvik edilmekte ve istihdam altına alınmaları, ayrıca istihdam kaynağı olmaları sağlanmaktadır. Girişimci olarak çalışma hayatına, işleyen yahut işveren konumunda giriş yapan gençlerin sayısının artması bu vergi bağışıklığı ile kolaylaşmakta diğer yandan da sakın şehir kriterinin tamamlanmasına/karşılanmasına katkı sağlanmaktadır.

Türkiye’den ağa dâhil olan ya da aday olan yerleşim yerlerinin kriterleri tamamlaması yolunda, mevzuatta olan düzenlemeleri dikkate alarak dosyalarını hazırlamaları yahut kabul edilen dosyalarında eksik kalan bu kriterlerin devlet teşvikleriyle desteklendiğini belirtmeleri önerilmektedir. Bu öneri; şehir sakinlerinin kriterlere ve ağıın felsefesine yönelik farkındalıklarını arttırırken, vergiye uyumu kolaylaştırmakta, aynı zamanda hane halkının gelir düzeyinde artışlar sağlayarak refah düzeyinin arttırılmasına katkı sağlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G. 04.12.2007/26720.
- 283 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G. 27.07.2012/28366.
- 292 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G. 05.05.2016/29703.
- 295 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G. 23.12.2016/29927.
- 30 Seri No.lu Belediye Gelirleri Genel Tebliği, R.G. 10.01.2004/25342.
- 303 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, R.G. 11.06.2018/30448.
- Acuner, E. (2015a). *Cittaslow (Sakin Şehir) Olma Yolunda İlk Adım*, Trabzon: Celepler Basım Yayın Dağıtım.
- Acuner, S. (2014). Katı Atık ve Atık Su Bedelinin Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Değerlendirilmesi, *Türk İdare Dergisi*, (478), 131-166.
- (2015b). Kaybolmuş Meslek Kollarına Tanınan Esnaf Muafiyetine İdari Sınırlama, *Vergi Sorunları Dergisi*, (319), 135-145.
- (2016). Genç Girişimcilere Yönelik Kazanç İstisnası, *Vergi Dünyası Dergisi*, (418), 155-165.
- Acuner, S. & Acuner, E. (2014). Türkiye'nin Yavaş Şehirlerine Devlet Desteği: Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekleri Yürüten Vergiden Muaf Esnaf, *Lebib Yalkan Mevzuat Dergisi*, (126), 166-177.
- Atık Yönetimi Yönetmeliği, R.G. 02.04.2015/29314.
- Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik, R.G. 26.03.2010/27533.
- Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik, R.G. 06.10. 2010/27721.
- Aydın, M. & Deniz, K. (2017). Atık Yönetiminde Vergi Politikasının Rolü, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 30(15), 435-461.
- Bakanlar Kurulu Kararı, K.T. 30.04.2018/11674, R.G. 05.05.2018/30412.
- Bakanlar Kurulu Kararı, K.T. 14.05.2018/11750, R.G. 18.05.2018/30425.
- Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, K.T. 25.02.2011/6111, R.G. 13.02.2011/27857.
- Beerli, A. & Martín, J. D. (2004). Factors Influencing Destination Image, *Annals of Tourism Research*, 31(3), 657-681.
- Belediye Kanunu, K.T. 03.07.2005/5393, RG. 13.07.2005/25874
- Belediye Gelirleri Kanunu, K.T. 26.05.1981/2464, RG. 29.05.1981/17354.
- Biniş, M. (2015). Vergi Adaletini Sağlamaya Yönelik Bir Araç: Esnaf Muafılığı, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (7), 52-63.
- Bozdoğan, K. & Buyrukluoğlu, S. & Bozdoğan D. (2012). Sosyal Vergileme İlkeleri Açısından Asgari Geçim İndiriminin Değerlendirilmesi, *Vergi Dünyası Dergisi*, (375), 128-136.

- Carp, J. (2012). The Town's Abuzz: Collaborative Opportunities for Environmental Professionals in the Slow City Movement, *Environmental Practice*, (14), 130–142.
- Çelikkaya, A. (2017). Yenilenebilir Enerjinin Teşvikine Yönelik Uluslararası Kamu Politikaları Üzerine Bir İnceleme, *Maliye Dergisi*, (172), 52-84.
- Çevre Kanunu, K.T. 09.08.1983/2872, R.G. 11.08.1983/18132.
- Doğrusöz, B. (2018, Mayıs 17). Genç girişimcilerde teşvik genişledi, *Dünya Gazetesi*, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/genc-girisimcilerde-tesvik-genisledi/415914>, (25.05.2018).
- Doğrusöz, B. (2017, Eylül 7). Kreş sorunu ve vergi mevzuatı, *Dünya Gazetesi*, <https://www.dunya.com/kose-yazisi/kres-sorunu-ve-vergi-mevzuati/380522>, (25.05.2018).
- Echtner, C. M. & Ritchie, J. R. (2003). The Meaning and Measurement of Destination Image, *The Journal Of Tourism Studies*, (14)1, 37-48.
- Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu, K.T. 07.06.2005/5362, R.G. 21.06.2005/25852.
- Gallarza, M. G. & Saura, I. G. & García, H. C. (2002). Destination Image Towards A Conceptual Framework, *Annals of Tourism Research*, 29(1), 56-78.
- Gelir Vergisi Kanunu, K.T. 31.12.1960/193, R.G. 06.01.1961/10700.
- Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, K.T. 10.02.2016/6663, R.G. 29.01.2016/29620.
- Herekman, A. (1976). *Genel Vergi Teorisi*, Ankara: Kalite Matbaası.
- International Labour Organization, (2017). *Global Employment Trends for Youth 2017: Paths to a better working future*, Geneva, https://embargo.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_598669.pdf, (18.06.2018).
- International Cittaslow Associaton (2018), *Cittaslow International Charter*, http://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/257/statuto_cittaslow_en_12.05.pdf, (27.05.2018).
- İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, K.T. 15.05.2008/5763, R.G. 26.05.2008/26887.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, K.T. 20.11.1981/2560, R.G. 23.11.1981/17523.
- Karabağ, Ö. & Yücel, F. & İnal, M. E. (2012). Cittaslow Movement: An Opportunity For Branding Small Towns And Economic Development In Turkey, *Int. J. Eco. Res.*, 3(3), 64-75.
- Kızılot, Ş. & Taş, M. (2011). *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Knox, P. L. (2005). Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World, *Routledge*, 10(1), 1-11.
- Köse, E. T. & Karakaya, N. & Aslan R. G. (2011). Evsel Katı Atık Yönetiminin Maliyeti: Bolu İli Örneği, *Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, *Sigma* 3, 126-131.
- Miele, M. (2013). CittàSlow: Producing Slowness Against the Fast Life, *Routledge*, 12(1), 135-156.

- Özmen, Ş. Y. & Birsen, H. & Birsen, Ö. (2017). “Yavaş Hareketi”: Çevreden Kültüre Hayatın Her Alanında Küreselleşmeye Başkaldırı, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(2), 38-49.
- Pehlivan, O. (2017). *Vergi Hukuku*, Trabzon: Celepler Basım Yayım Dağıtım.
- Pink, S. (2009). Urban Social Movements And Small Places Slow Cities As Sites Of Activism, *Routledge*, 13(4), 451-465.
- Rakıcı, C. (2004). Türk Gelir Vergisinde Yer Alan Bazı Muafiyet, İstisna ve İndirimlerin Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, (190), 115-129.
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, K.T. 31.05.2006/5510, R.G. 16.06.2006/26200.
- Şen, S. (2017). Yenilenebilir Enerji Üretiminde Maliye Politikası Aracı Olarak Teşvikler: Seçilmiş Bazı Avrupa Ülkelerinin Deneyimleri ve Türkiye, *Journal of Life Economics*, 4 (1), 59-76.
- Şentürk, S. H. (2014). Yeşil Bina Vergi Teşvikleri: Amerika Örneği ve Türkiye İçin Çıkarılabilecek Sonuçlar, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 89-102.
- Şentürk, S. H. & Eser, L. Y. & Polat, S. (2015). Evsel Katı Atıkların Vergilendirilmesi: Türkiye’de Çevre Temizlik Vergisine Fayda İlkesi Çerçevesinde Eleştirel Bir Bakış, *Maliye Dergisi*, (169), 1-20.
- Şenyüz, D. & Gerçek, A. & Yüce, M. (2008). *Türk Vergi Sistemi*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu, (2018). *Güncel Türkçe Sözlük*, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b427d33eda8e0.35505327, (18.06.2018).
- Türk Ticaret Kanunu, K.T. 13.01.2011/6102, R.G. 14.02.2011/27846.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, K.T. 09.11.1982/2709, R.G. 18.10.1982/17863.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2018). *Haber Bülteni*, 18 Haziran 2018 tarihinde erişildi, <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=27694>.
- Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, K.T. 21.03.2018/7103, R.G. 27.03.2018/30373.
- World Health Organization, (1997). *Measuring Quality of Life*, http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf, (11.05.2018).
- Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, K.T. 20.08.2016/6745, R.G. 07.09.2016/29824.
- Yıldız, Ö. (2013). İşverenlerin Bakış Açısından Türkiye’de Kadın İstihdamı: Bir Alan Araştırması, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 95-110.
- Yılmaz, A. & Bozkurt, Y. (2010). Türkiye’de Kentsel Katı Atık Yönetimi Uygulamaları ve Kültür Katı Atık Birliği (KÜKAB) Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 11-28.
- Yurdadoğ, V. & Tosunoğlu, Ş. (2017). Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Destek Politikaları, *Eurasian Academy of Sciences*, (9), 1-21.